

Piotr Szajner¹

Zakład Badań Rynkowych
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
Państwowy Instytut Badawczy
Warszawa

Ocena wpływu reformy systemu regulacji rynku cukru w Unii Europejskiej na polski przemysł cukrowniczy

Impact assessment of the reform of EU sugar market regulations on the Polish sugar industry

Synopsis. Celem analizy była próba oceny wpływu reformy systemu regulacji rynku cukru w UE na sytuację w polskim cukrownictwie. Analizę przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne dotyczące sektora cukrowniczego w zakresie wyników produkcyjno-finansowych, z uwzględnieniem ramowych uwarunkowań prawnych. Reforma WPR miała zarówno korzystny jak i negatywny wpływ na sytuację krajowego sektora przemysłu cukrowniczego.

Słowa kluczowe: cukier, przemysł cukrowniczy, reforma WPR, regulacja rynku

Abstract. An attempt is made of an assessment of the influence of sugar industry regulations in the EU on the Polish sugar industry. The analysis is based on statistical data concerning production and financial results as well as the legal framework concerning the sugar sector. The CAP reform has had both positive and negative influence on the situation in the Polish sugar industry.

Key words: sugar, sugar industry, CAP reform, market regulation

Wstęp

Integracja Polski z Unią Europejską zbiegła się w czasie z reformą unijnego systemu regulacji rynku cukru, która obejmuje okres 2006/2007-2009/2010. Zmiana polityki rolnej względem sektora ma decydujący wpływ na dochodowość uprawy buraków cukrowych oraz wyniki finansowe przemysłu cukrowniczego. Redukcja minimalnej ceny skupu buraków cukrowych oraz cen referencyjnych cukru przy równoczesnym zmniejszeniu kwoty produkcji wymusza na podmiotach sektora także proces głębokiej restrukturyzacji. W konsekwencji zmniejsza się liczba czynnych cukrowi przy równoczesnym wzroście skali przetwórstwa. Baza surowcowa sektora to malejąca liczba plantatorów, przy wzroście powierzchni średniej plantacji. Obszary plantacyjne utrzymują się wyłącznie w najkorzystniejszych warunkach glebowo-klimatycznych. Wpływ reformy regulacji rynku widoczny jest także w wynikach handlu zagranicznego. W konsekwencji reformy Polska przekształci się z eksportera netto w importera cukru.

¹ Dr inż., e-mail: szajner@ierigz.waw.pl

Cel i założenia reformy

W Unii Europejskiej system regulacji rynku cukru wprowadzono w 1968 r.² i jako element WPR miał on na celu utrzymywanie i stabilizowanie cen buraków i cukru na poziomie gwarantującym wysoką opłacalność uprawy i przetwórstwa oraz środki finansowe na dopłaty do eksportu, który realizowano po znacznie niższych cenach rynku światowego [Chudoba 2004]. Do sezonu 2006/07 system regulacji funkcjonował z niewielkimi modyfikacjami i charakteryzował się dużą skutecznością³. Świadczy o tym fakt, że przez cały ten okres praktycznie nie występowała konieczność zakupów interwencyjnych cukru. Regulacja rynku cukru była systemem samofinansującym się, tzn. środki finansowe na funkcjonowanie systemu pochodziły ze składek wnoszonych przez plantatorów i producentów cukru. Przykładem są refundacje eksportowe, które wypłacane były z tych środków, a nie, jak w przypadku innych produktów rolno-spożywczych, z unijnego budżetu.

System regulacji rynku cukru w UE był jednak krytykowany za wysokie ceny na rynku wewnętrznym i niską konkurencyjność cenową na rynku międzynarodowym [Szajner 2006]. Dotowany eksport cukru z UE powodował, że światowe ceny cukru utrzymywały się na niskim poziomie, co negatywnie wpływało na sytuację gospodarczą krajów rozwijających się. W konsekwencji w 2005 r. WTO zakwestionowała unijny system dotacji eksportowych w cukrownictwie⁴.

Komisja Europejska uwzględniając konieczność poprawy konkurencyjności sektora, stanowisko WTO oraz interesy uczestników rynku żywnościowego wprowadziła reformę, która dotyczyła następujących elementów systemu regulacji rynku⁵.

Kwoty produkcyjne. System kwot produkcyjnych został uproszczony. Kwoty A i B zostały połączone w jedną kwotę, która w pierwszej wersji miała nie zmienić się i wynosić 17,4 mln t. Reforma przewidywała także możliwość produkcji w ramach kwoty dodatkowej 1 mln t. Prawo do produkcji tego cukru obciążone było jednorazową opłatą 730 EUR/t. W kolejnym etapie Komisja Europejska, uwzględniając zapotrzebowanie rynku oraz zobowiązania wobec WTO, stwierdziła, że konieczna jest redukcja produkcji (kwot produkcyjnych) o 5-6 mln t w zamian za uzyskaną finansową pomoc restrukturyzacyjną. Celem reformy miało być także, aby buraki cukrowe były uprawiane w najkorzystniejszych warunkach agroklimatycznych. W kontekście znaczącej redukcji kwoty produkcyjnej, zaferowanie koncernom cukrowniczym możliwości dokupienia kwoty dodatkowej było pomysłem nienajlepiej przemyślanym. Potwierdza to także fakt, że w pierwszym okresie reformy koncerny cukrownicze do funduszu restrukturyzacji przekazały relatywnie niewielkie ilości kwot produkcyjnych i konieczne były dalsze redukcje kwot („wycofania zapobiegawcze”). W konsekwencji wszystkich procedur administracyjnych

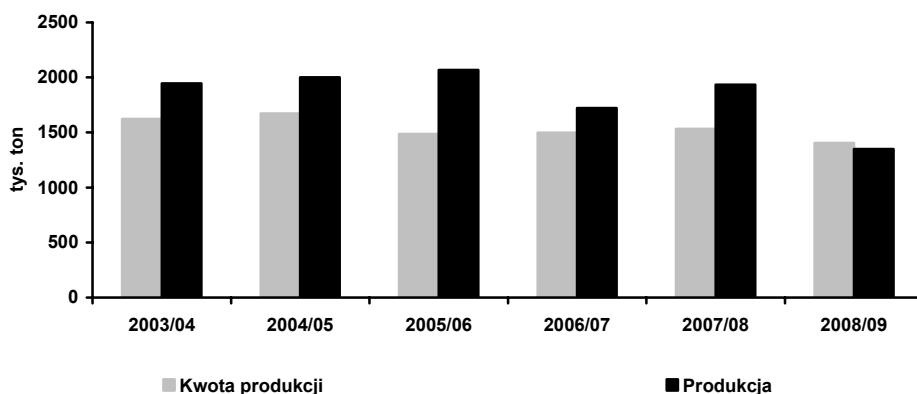
² Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1009/67 z dnia 18 grudnia 1967 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku cukru.

³ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1260/2001 z dnia 19 czerwca 2001 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru.

⁴ Raport Organu Apelacyjnego AB-2005-2, „Subsydia wywozowe na cukier”, z dnia 28 kwietnia 2005 r., WTO.

⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru. Rozporządzenie Rady (WE) nr 319/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników. Rozporządzenie Rady (WE) nr 320/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej.

wynegocjowana przez Polskę kwota produkcji cukru 1672 tys. t (A: 1580 tys. t i B: 91,9 tys. t)⁶ oraz dokupiona kwota dodatkowa (100,6 tys. t) zostały zmniejszone w sezonie 2008/09 do 1405 tys. t. Jest to kwota o około 210 tys. t mniejsza od zużycia krajowego (rys. 1).

Rys. 1. Kwoty produkcji cukru w Polsce

Fig. 1. Sugar quota in Poland

Źródło: [Rynek... 2004 i nast.].

Ceny urzędowe. Minimalna cena buraków cukrowych zostanie obniżona o 40% do 26,29 EUR/t w sezonie 2009/2010. Cena interwencyjna cukru została zastąpiona ceną referencyjną, którą zostanie obniżona o 36% do 404,4 EUR/t (tab. 1).

Dopłaty bezpośrednie dla rolników. Obniżenie cen skupu buraków spowoduje spadek dochodów plantatorów, które rekompensowane będą w około 60% z dopłat bezpośrednich (dopłaty cukrowe). UE na ten cel przyznała Polsce środki finansowe, które w kolejnych latach będą wzrastały i w 2009 r. wyniosą 154 mln EUR⁷.

Środki finansowe na restrukturyzację przemysłu. Redukcja cen cukru wymusi na przemyśle procesy restrukturyzacji i wiele zakładów zrezygnuje z produkcji. W celu przyspieszenia tych procesów oraz złagodzenia społecznych i środowiskowych skutków zamykania fabryk przewiduje się utworzenie funduszu restrukturyzacji. Środki finansowe będą pochodziły z opłat naliczanych od tony cukru i pobieranych od producentów przez trzy sezony. Wysokość opłat zmniejsza się z 126,4 EUR/t w 2006/2007 do 113,3 EUR/t w 2008/2009. Pomoc dla zakładów objętych programem restrukturyzacji w pierwszych dwóch latach reformy wynosi 730 EUR/t kwoty produkcyjnej, a w kolejnych dwóch zmniejsza się do 625 EUR/t i 520 EUR/t. W ramach pomocy na rzecz restrukturyzacji około 10% środków finansowych rezerwuje się dla plantatorów oraz podmiotów świadczących usługi dla plantatorów. W regionach szczególnie dotkniętych

⁶ Zgodnie z nomenklaturą unijną kwota A oznacza cukier produkowany na zaopatrzenie rynku wewnętrznego, a kwota B cukier na eksport z dopłatami (zgodnie z przepisami WTO).

⁷ Dopłaty bezpośrednie, nazywane potocznie płatnościami cukrowymi, przysługują wyłącznie plantatorom, którzy mieli zakontraktowane buraki cukrowe w sezonie 2006/2007 (Dz.U. Nr 35, poz.217 z póź. zm.). Dopłat tych nie uzyskają rolnicy, którzy produkcję rozpoczęli w sezonie 2007/2008.

restrukturyzacją część środków finansowych może być przeznaczona na złagodzenie skutków społecznych i środowiskowych, tj. na tzw. pomoc na rzecz dywersyfikacji.

Reforma wprowadza zmiany w zakresie handlu zagranicznego. Za najważniejsze należy uznać zmniejszenie eksportu cukru pozakwotowego oraz poziomu refundacji wywozowych, ze względu na mniejszą różnicę między cenami na rynku UE i ceną światową. Reforma wprowadza niewielkie zmiany mechanizmów wspomagających utrzymanie równowagi rynkowej. Skup interwencyjny cukru dotyczył będzie maksymalnie 600 tys. t. Cena zakupu (interwencyjna) stanowiła będzie 80% ceny referencyjnej w roku gospodarczym następującym po roku gospodarczym, w którym złożono ofertę sprzedaży. Ponadto utrzymane zostały takie mechanizmy jak przenoszenie wyprodukowanych nadwyżek na sezon następny, wsparcie prywatnego magazynowania. Cukier pozakwotowy będzie mógł być używany w przemyśle chemicznym i farmaceutycznym oraz do produkcji alkoholu i drożdży.

Tabela 1. Wybrane założenia reformy systemu regulacji rynku cukru w UE

Table 1. Selected premises of the EU sugar market reform

Instrument	Okres				
	referencyjny	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Ceny urzędowe, EUR/t					
referencyjna cukru białego	631,9	613,9	631,9	541,5	404,4
minimalna buraków cukrowych	43,63	32,86	29,78	27,83	26,29
Oplata restrukturyzacyjna, EUR/t	-	124,6	173,80	113,3	-
Oplata produkcyjna, EUR/t	-	-	12,0	12,0	12,0
Dopłaty dla plantatorów rekompensujące spadek dochodów z tytułu redukcji cen buraków, mln EUR					
UE-25	-	907,0	1542,0	1542,0	1542,0
Polska	-	99,1	122,9	146,7	159,4
Dodatkowa kwota produkcji cukru (cukier C), tys. t					
UE-25	-	-	-	-	1100,0
Polska	-	-	-	-	100,6
Pomoc na rzecz restrukturyzacji sektora, EUR/t ^{a)}					
pomoc dla plantatorów i innych podmiotów, 10% środków pomocy na rzecz restrukturyzacji	-	730,0	730,0	625,	520,0
pomoc na rzecz dywersyfikacji	-	73,0	73,0	62,5	52,0
pomoc na rzecz dywersyfikacji	-	190,5	109,5	93,8	78,0

a) Najwyższy możliwy poziom wsparcia w przypadku ostatecznego i całkowitego zaprzestania produkcji. Przepisy przewidują mniejszą skalę pomocy w przypadku zamknięcia fabryki, demontażu urządzeń (od 547,5 EUR/t w 2006/2007 do 390,0 EUR/t w 2009/2010) oraz rekultywacji środowiska na terenie fabryki i pomocy dla pracowników (od 255,5 EUR/t w 2006/2007 do 182,0 EUR/t w 2009/2010).

Źródło: Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006, 319/2006, 320/2006.

Przemiany strukturalne w przemyśle cukrowniczym

Proces restrukturyzacji polskiego przemysłu cukrowniczego przebiegał bardzo wolno [Urban 2004], gdyż jego przyspieszenie nastąpiło dopiero w wyniku integracji z UE oraz reformy unijnego systemu regulacji rynku. Restrukturyzacja sektora obejmowała dwa równoległe procesy, którymi była prywatyzacja i koncentracja produkcji w dużych zakładach. W wyniku przekształceń własnościowych na rynku krajowym działa pięć koncernów cukrowniczych, z których cztery są własnością kapitału zagranicznego. Przemysł cukrowniczy pod względem własności majątku należy do najbardziej skoncentrowanych branż przemysłu spożywczego. W sezonie 2008/2009 udział poszczególnych koncernów cukrowniczych w produkcji był następujący: Krajowa Spółka Cukrowa SA 37%, Südzucker Polska 24%, Pfeifer&Langen Polska 17%, British Sugar Overseas Polska 12% oraz Nordzucker Polska 10%⁸.

Tabela 2. Porównanie przemysłu cukrowniczego w Polsce i w Niemczech

Table 2. Comparison of sugar industry between Poland and Germany

Parametr	Polska, rok			Niemcy, rok	
	2006	2007	2008	2005	2006
Liczba cukrowni	31	29	19	34	33
Produkcja cukru, tys. t/rok	1 723	1 934	1 350	4 100	3 318
- na zakład, tys. t/rok	56	67	71	121	101
Przychody ze sprzedaży, mln EUR	1 242	1 153	1 209	3 213	2 871
- na zakład, mln EUR	40	40	64	95	87
Liczba zatrudnionych	8,4	7,3	5,3	6,0	5,5
Wydajność pracy:					
- techniczna, t/osobę	205	263	257	687	601
- ekonomiczna, tys. EUR/osobę	148	157	230	539	520

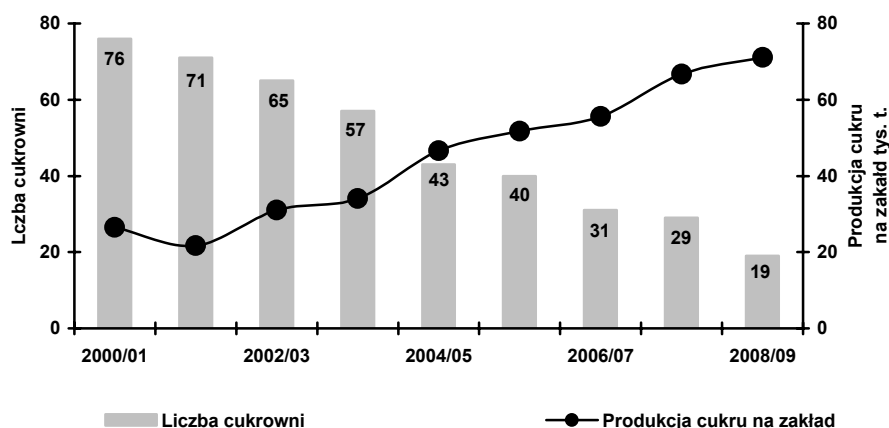
Źródło: obliczenie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS, NBP, „Statistisches Jahrbuch über Ernährung, Landwirtschaft und Forster”, roczniki 2006, 2007.

W okresie członkostwa Polski w UE liczba czynnych cukrowni zmniejszyła się z 43 do 19⁹. Średnia produkcja cukru na zakład wzrosła z 47 tys. t do 71 tys. t (rys. 2). Wzrost skali przetwórstwa jest zjawiskiem niewątpliwie pożądanym i ma korzystny wpływ na poprawę efektywności przetwórstwa [Szajner 2006]. W porównaniu z głównymi konkurentami z UE przemysł cukrowniczy w Polsce ma wciąż rozdrobnioną strukturę podmiotową. Potwierdza to porównanie z przemysłem niemieckim, w którym średnia cukrownia produkuje około 100 tys. t (tab. 2). Należy jednak zauważyć odmienną tendencję

⁸ [Rynek... nr 34], s. 17.

⁹ Do 2002 r. w Polsce działało 78 cukrowni, a średnia produkcja na zakład wynosiła około 20 tys. t/rok [Chudoba 2004].

rozwojową. W Niemczech w wyniku zmniejszenia produkcji cukru średnia produkcja na zakład zmniejszyła się, podczas gdy w Polsce w tych samych uwarunkowaniach rynkowych zwiększyła się. Nie zmienia to jednak faktu, że przemysł niemiecki dysponuje znacznie większym potencjałem oraz możliwościami korzyści z efektu skali i znacznie wyższej wydajności pracy. W krajowych zakładach wydajność pracy mierzona produkcją cukru i wartością obrotów na zatrudnionego pozostaje ponad dwukrotnie niższa niż w Niemczech.

Rys. 2. Liczba cukrowni w Polsce

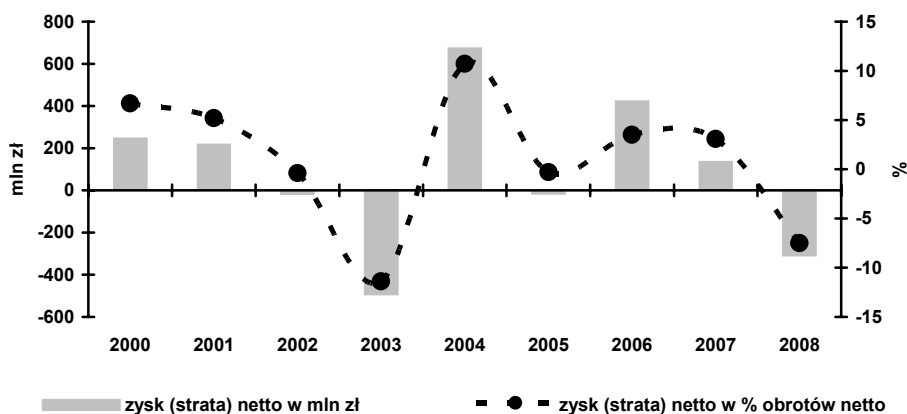
Fig. 2. Number of sugar plants in Poland

Źródło: obliczenia własne, dane z [Rynek... 2004 i nast.].

Ocena wpływu reformy na sytuację ekonomiczno-finansową przemysłu cukrowniczego

Przemysł cukrowniczy w Polsce charakteryzuje się bardzo dużą zmiennością wyników finansowych, które mierzone są wartością zysku netto oraz wskaźnikiem rentowności netto¹⁰ [Stan... 2006]. W latach 2000-2008 sektor cukrowniczy czterokrotnie uzyskał ujemny wynik finansowy, w tym w latach 2003 i 2008 straty z działalności gospodarczej wynosiły w cenach bieżących odpowiednio 495 mln zł i 310 mln zł (rys. 3). Równocześnie jednak zdarzały się lata, w których sektor osiągał bardzo korzystne wyniki finansowe. Przykładem jest 2004 r., kiedy cukier wyprodukowany z buraków skupionych po niskich cenach w 2003 r. sprzedawano po wysokich cenach, które wzrosły w wyniku akcesji. W 2004 r. podmioty sektora cukrowniczego były głównymi beneficjentami akcesji Polski do UE. Generalnie ocenia się jednak, że sytuacja ekonomiczna przemysłu cukrowniczego była zła, co znacznie utrudniało i spowalniało proces restrukturyzacji i modernizacji [Wpływ 2008].

¹⁰ Wskaźnik rentowności netto jest relacją zysku netto do przychodów netto.

Rys. 3. Wyniki finansowe przemysłu cukrowniczego, mln zł/rok

Fig. 3. Financial results of sugar industry, PLN million/year

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS i [Rynek... 2004 i nast.].

Sytuacja przedsiębiorstw diametralnie zmieniła się w wyniku reformy systemu regulacji rynku. Redukcja ceny referencyjnej cukru oraz aprecjacja złotego spowodowały, że cena referencyjna wyrażona w złotych znacząco się obniżyła. Duża produkcja cukru w kampanii 2007/2008 spowodowała, że na rynku występowała nadwyżka podaży nad popytem. Konsekwencją powyższych uwarunkowań był spadek cen zbytu cukru. W 2008 r. średnia cena zbytu według GUS wyniosła 2220 zł/t i była o 12% niższa niż przed rokiem. Spadek cen cukru był pierwszym powodem pogorszenia się sytuacji finansowej sektora, gdyż cena cukru była średnio o 370 zł/t niższa od kosztów przetwórstwa buraków cukrowych, które wzrosły o około 31% (tab. 3).

Drugim czynnikiem negatywnie wpływającym na sytuację finansową były wysokie składki na tymczasowy Fundusz Restrukturyzacji. Według danych Biura Cukru ARR łączna wartość wpłaconych składek wyniosła 958,6 mln zł. Najwyższy poziom składek obowiązywał w sezonie 2007/2008, było to 173,8 EUR/t kwoty produkcji cukru. Konsekwencją płacenia składek restrukturyzacyjnych był istotny wzrost udziału podatków i opłat w strukturze kosztów produkcji cukru. Podatki i opłaty wraz z surowcem były głównymi pozycjami w strukturze kosztów.

Skutki reformy regulacji rynku cukru będą widoczne także 2009 r. Wartość składek na Tymczasowy Fundusz Restrukturyzacji wyniesie łącznie około 720 mln zł¹¹. Równocześnie zakłady uzyskują pomoc restrukturyzacyjną w wysokości 287,6 mln EUR, która może zostać wpłacona jednorazowo w czerwcu 2009 r. Przyjmując kurs walutowy na poziomie 4,4 zł/EUR, wartość pomocy oszacować można na około 1240 mln zł i będzie większa o 520 mln zł od wpłaconych przez sektor krajowy składek. Ponadto cukrownie zakupiły dodatkową kwotę produkcyjną za 73 mln EUR oraz wpłacały opłaty produkcyjne 6 EUR/t

¹¹ Wartość składki restrukturyzacyjnej wynosi 113,3 EUR/t to przy kwocie cukrowej 1405 tys. t i kursie walutowym 1 EUR=4,4 zł daje łącznie 720 mln zł.

kwoty produkcyjnej. Wszystko wskazuje na to, że unijna pomoc finansowa nie pokryje w pełni kosztów likwidacji zamykanych cukrowni.

W 2009 r. sytuacja ekonomiczna sektora ulegnie jednak poprawie nie tylko ze względu na częściową rekompensatę kosztów likwidacji zakładów, ale również w związku z rosnącymi cenami zbytu cukru. W pierwszych miesiącach br. ceny zbytu cukru workowanego wzrosły do 3100 zł/t i jest to poziom zapewniający branży zysk nawet przy wzroście kosztów przetwórstwa na 1 tonę cukru o około 15%. Korzystny wpływ ma także deprecjacja złotego względem waluty unijnej, gdyż wzrośnie cena referencyjna cukru wyrażona w złotych, a tym samym także ceny zbytu.

Tabela 3. Kalkulacja opłacalności produkcji cukru
Table 3. Calculation of sugar production profitability

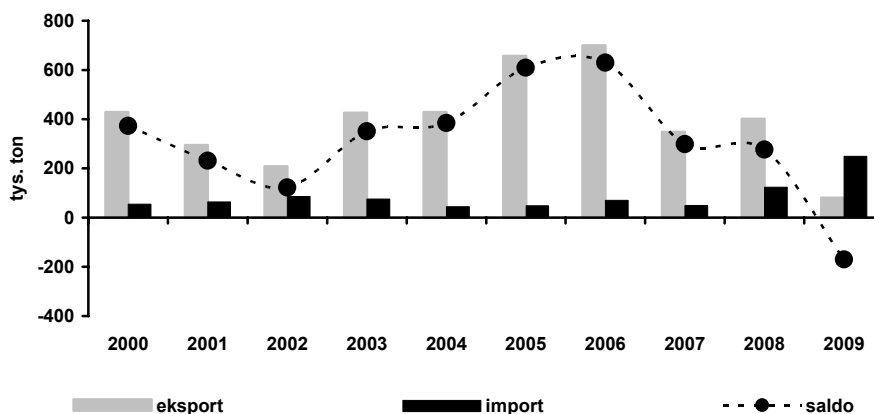
Pozycja kalkulacji	Rok		
	2006	2007	2008
Kurs euro, zł/t	3,8951	3,7829	3,5166
Cena referencyjna cukru, EUR/t	631,9	631,9	541,5
Oplata restrukturyzacyjna, EUR/t	124,6	173,8	113,3
Oplata produkcyjna, EUR/t	-	6	6
Cena referencyjna cukru pomniejszona o opłaty na Tymczasowy Fundusz Restrukturyzacji, EUR/t	507,3	452,1	422,2
Cena referencyjna cukru pomniejszona o dopłaty restrukturyzacyjne i produkcyjne, zł/t	1 976	1 710	1 485
Cena zbytu cukru workowanego według GUS, zł/t	2 700	2 510	2 220
Produkcja cukru, tys. t	1 723	1 934	1 350
	na 1 tonę cukru, zł/t		
Surowiec	907	762	730
Materiały i energia	181	198	288
Usługi obce	406	350	426
Oplata pracy	259	205	298
Podatki i opłaty	422	362	598
Inne koszty	15	10	14
Razem wydatki operacyjne	2 189	1 887	2 354
Amortyzacja	132	135	149
Koszty finansowe	49	30	190
Razem koszty	2 370	2 053	2 693
Wartość sprzedaży produktów ubocznych	110	100	100
Całkowity koszt wytworzenia cukru	2 260	1 953	2 593
Wynik finansowy na sprzedaży 1 t cukru	440	557	-373

Źródło: obliczenie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS, NBP, Rozporządzeń Rady (WE) nr 318/2006, 319/2006, 320/2006.

Wpływ reformy regulacji na handel zagraniczny

Jednym z negatywnych skutków reformy Wspólnej Polityki Rolnej na rynku cukru będzie przekształcenie kraju z eksportera cukru netto w importera netto. Polskie cukrownictwo było tradycyjnym eksporterem, a po urynkowaniu gospodarki ujemne saldo wymiany wystąpiło tylko raz w 1995 r. Zdecydowały o tym bardzo niekorzystne warunki pogodowe w 1994 r., kiedy produkcja była mniejsza od zużycia krajowego, Popyt na cukier w Polsce od wielu lat wynosi około 1600-1630 tys. t. Produkcja cukru wynosząca 1720-2070 tys. t była większa od zużycia, a nadwyżki były przeznaczane na eksport. W zależności od poziomu produkcji i zużycia krajowego eksport wnosił 200-700 tys. t. W tych warunkach import był niewielki, wynosił 50-70 tys. t, i stanowił jedynie uzupełnienie podaży rynkowej (rys. 4). Eksport miał duże znaczenie dla sytuacji ekonomiczno finansowej sektora. Badania IERiGŻ-PIB wykazały, że w okresie członkostwa w UE eksport stanowił 15-20% wartości przychodów ze sprzedaży. Badania te wykazały także niskie wartości wskaźników penetracji importowej w wysokości 2-4%. Wyniki te wskazują na konkurencyjność krajowego sektora na rynkach zewnętrznych [Ocena... 2008]. Źródłem przewag konkurencyjnych były niższe ceny surowca (głównie przed integracją) i znacznie niższe koszty opłaty pracy oraz energii i materiałów [Wpływ... 2008].

W 2008 r. pojawiły się pierwsze sygnały, że Polska może stać się dużym importem cukru. Import zwiększył się do 124 tys. t, a produkcja mniejsza od kwoty produkcyjnej i zużycia krajowego nie stwarza możliwości dużego eksportu. W tych uwarunkowaniach 2009 r. będzie pierwszym rokiem, kiedy Polska stanie się rzeczywistym importem netto. Analizy rynkowe IERiGŻ-PIB wskazują, że ujemne saldo obrotów wyniesie 250-300 tys. t. Kwota produkcji cukru (1405 tys. t) i powierzchnia zasiewów buraków cukrowych w 2009 r. wskazuje, że sytuacja w handlu zagranicznym nie zmieni się także w 2010 r.

Rys. 4. Polski handel zagraniczny cukrem

Fig. 4. Polish foreign trade in sugar

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Wnioski

Reforma regulacji rynku cukru miała zarówno pozytywne jak negatywne skutki dla polskiego sektora cukrowniczego. Niewątpliwą korzyścią z integracji z UE było przyspieszenie procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu cukrowniczego. Obecnie cukier produkowany jest w dużych (jak na polskie warunki) i zmodernizowanych cukrowniach. Przekształcenia te przyczyniły się do poprawy efektywności przetwórstwa. Redukcja kosztów będzie źródłem budowy przewag konkurencyjnych, ale mimo to Polska będzie zmuszona importować duże ilości cukru.

Negatywne skutki reformy to przede wszystkim znaczące ograniczenie produkcji cukru i uprawy buraków cukrowych, a w dalszej kolejności przekształcenie sektora w importera netto. Likwidacja cukrowni pociągnęła za sobą koszty społeczne, które tylko częściowo będą rekompensowane przez pomoc restrukturyzacyjną. Redukcja cen referencyjnych oraz liberalizacja obrotów handlowych (głównie importu cukru z krajów rozwijających się) będą stanowiły duże zagrożenie spadku opłacalności produkcji cukru.

Literatura

- Chudoba L.[2004]: Wpływ systemu regulacji rynku cukru na przemysł cukrowniczy w Polsce i 15 krajach UE. Komunikaty Raporty Ekspertyzy nr 500. IERiGZ-PIB, Warszawa.
- Ocena rozwoju konkurencyjności polskich producentów żywności po integracji z Unią Europejską. [2008]. Szczepaniak I. (red.). Raport nr 99. Seria Program Wieloletni 2005-2009. IERiGZ-PIB, Warszawa.
- Rynek cukru. Stan i perspektywy* 25-34. [2004 i nast.] IERiGZ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa.
- Szajner P. [2006]: Raport o stanie i perspektywach rozwoju branży cukrowniczej w Polsce [W:] Raport o stanie i perspektywach przemysłu rolno-spożywczego. Rada Gospodarki Żywnościowej przy Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Stan polskiej gospodarki żywnościowej po przystąpieniu do Unii Europejskiej. [2006]. Urban R. (red.). Raport nr 45. Seria Program Wieloletni 2005-2009. IERiGZ-PIB, Warszawa.
- Urban R. [2004]: Przemiany przemysłu spożywczego w latach 1988-2003. Studia i Monografie, nr 121. IERiGZ-PIB, Warszawa.
- Wpływ integracji z UE na polską gospodarkę żywnościową. [2008]. Urban R. [red.]. Raport nr 90. Seria Program Wieloletni 2005-2009. IERiGZ-PIB, Warszawa.